

התוכנית
לחיזוק
שלטון החוק
והמאבק
בשחיתות

מהי שחיתות?

החוק הישראלי, וכמותו הפסיקה הישראלית, לא הגדירו מעולם מהי "שחיתות שלטונית". עם זאת, כשאנו רואים שחיתות אנו מזהים אותה מייד. מדינת ישראל אינה מדינה מושחתת. מדינה מושחתת היא כזו שאזרחיה נדרשים לשלם שלמונים ושוחד בכל מגע עם השלטונות. במדינה מושחתת, שוטר תנועה עוצר אזרח והאחרון נדרש לשחדו על מנת להמשיך בדרכו. במדינה מושחתת, אדם אשר מעוניין לקבל רישיון לעסק נאלץ לשלם הן שוחד לפקיד והן אגרה למדינה. מדינת ישראל אינה מדינה כזו, והתנהגות מושחתת של עובדים במגזר הציבורי היא נדירה. רוב הציבור לא נתקל בשחיתות בחיי היום-יום, אלא נחשף אליה בתקשורת.

השחיתות בישראל היא שחיתות פוליטית או שחיתות שלטונית ומשמעותה הוא שימוש לרעה במשרה או מעמד ציבורי או במשאב ציבורי על מנת להשיג טובות הנאה או רווח אישי.

מידת השחיתות נעה ממחוות ומתן יתרונות למקורבים ("פרוטקציה") ועד לשוחד ממוסד וגניבה. מפלגת העבודה החליטה לרכז מאמץ נמיגור תופעה הרסנית זו בכנסת הבאה כמטרה ממוקדת אליה תירתם ככל הסיעה.

מצב השחיתות בישראל

אין דרך כמותית מדויקת למדידת שחיתות מפני שמעצם טיבה שחיתות מתנהלת בסתר, ברם ארגון שקיפות בינלאומית מפרסם מדי שנה את מדד השקיפות הבינלאומי (CPI) שנותן ערך מספרי של רמת השחיתות הפוליטית בעולם, 10 לרמה הנמוכה ביותר ו-1 במדינה מושחתת ביותר. המדינות המושחתות ביותר הן באפריקה ואסיה והמדינות עם רמת השחיתות הנמוכה ביותר הן המדינות הסקנדינביות, אוסטרליה, ניו זילנד, קנדה, סינגפור ומדינות שונות במערב אירופה. ישראל מוצבת על פי מדד השחיתות הבינלאומי במקום ה-36 מתוך 182 מדינות, ונמצאת במגמת הידרדרות מתמדת. בשנת 1997 קיבלה ישראל את הציון 7.9 אשר הקנה לה את המקום ה-15. מאז אנו נמצאים במגמת ירידה משמעותית שבה כיום ישראל מקבלת את הציון 5.9 המדרג אותה כאמור במקום ה-36.

שפל המדרגה

השינוי בציון של ישראל במדד השחיתות העולמי

מקור: ארגון שקיפות בינלאומית

כיצד נאבקים בשחיתות שלטונית?

בשנים האחרונות היינו עדים לראש ממשלה שהורשע בפלילים, לשר חוץ שזה עתה התבשרנו על הגשת כתב האישום נגדו בגין מרמה והפרת אמונים, ועל שר אוצר היושב כעת מאחורי סורג ובריח בגין עבירות חמורות, ועל שרים וחברי כנסת שבגדו באמון הציבור ונשלחו לתקופות מאסר על גניבת כספי ציבור.

מה עושים? כיצד נאבקים בשחיתות השלטונית?

ראשית – באמצעות חינוך, שינוי הנורמות ודוגמא אישית. חינוך כזה יאפשר לציבור לזהות שחיתות, להיות ביקורתית כלפיה ולהיאבק בה, וגם לשפוט את הנבחרים לפי רף שאינו רק פלילי, כי אם גם ציבורי. טוהר מידות הוא ערך חברתי ותרבותי חשוב ומפלגת העבודה רואה בשלטון החוק ועצמאות מערכת המשפט את אבני היסוד של הדמוקרטיה הישראלית ותפעל לחיזוקן. מפלגת העבודה תקדם תכנית לימודים לבתי הספר שתעלה על נס הן את חשיבותה של מערכת משפט עצמאית ויעילה ואת חשיבות השוויון בפני החוק והן את חשיבותו של המנהל התקין. מפלגת העבודה תפעל לכינונו של שירות ציבורי יעיל, נקי, הפועל ללא משוא פנים, באופן שוויוני ונגיש לציבור. מערכת ציבורית שבה השקיפות הציבורית וניקיון הכפיים של שליחי ומשרתי בציבור הם ערך עליון. כך נגביר את האמון במערכת הציבורית ונקיע את הפוגעים בה. מפלגת העבודה תהווה דוגמא לניקיון כפיים, ברם השינוי הנורמטיבי חייב לבוא בעיקר מהציבור הרחב שעליו לדרוש מנבחרי ומעובדי להחיל על עצמם נורמות ראויות.

הון ושלטון

מדינת ישראל היא מדינה קטנה, ומטבעם של דברים קיימת היכרות בין בעלי הון לבין נבחרי ציבור. לעתים נרקמים קשרי ידידות. לעתים אף שומעים אנשי הציבור את דעתם של בעלי הון בעניינים בתחום מומחיתם. כל אלה אינם פסולים. הפסול מתחיל במקום בו עובדי הציבור ונבחרי זונחים את חובתם הגורפת לפעול למען טובת הציבור ומפקירים נכסים לאומיים לטובת התעשרותם של יחידים. מפלגת העבודה תגן על המשאבים הלאומיים ואוצרות הטבע. הקרקע והים ומחצביהם, המים, משאבי הגז הטבעי ואוצרות ים המלח שייכים לכלל הציבור הישראלי. מפלגת העבודה תפעל להבטחת חלוקה צודקת של משאבי הטבע הציבוריים, ותחתור בפעולותיה להשגת צדק סביבתי לכל תושביה ולמען הדורות הבאים. מפלגת העבודה תקדם חקיקה ומדיניות אשר יבטיחו כי תושבי ישראל כולם – ולא רק בעלי הון – יהנו ממשאבי הטבע הלאומיים.

בנוסף, פועלת מפלגת העבודה:

לריסון שכר הבכירים בחברות הציבוריות

לרפורמות בשוק ההון ומאבק בנוהג של טייקונים שמצויים בחובות לבצע "תספורות" לחובותיהם

לצמצום ייצוא הגז הטבעי שיעשיר את הטיקונים על חשבון הביטחון האנרגטי של אזרחי המדינה

לצמצום כוחם והשפעתם של הלוביסטים בכנסת

לקידום התחרות במשק ולמאבק בריכוזיות

חקיקה וכללים אתיים

כלים נוספים במאבק בשחיתות הם הרתעה, שקיפות וכללים אפקטיביים לניהול חיינו הציבוריים. מפלגת העבודה מוקיעה כל ביטוי של שחיתות שלטונית ורואה בה מעילה של נבחר הציבור בשליחותו הציבורית ופגיעה אנושה בדמוקרטיה הישראלית. המפלגה תפעל להתווייתן והטמעתן של נורמות שלטוניות המבוססות על טוהר מידות ומנהל תקין, וכן להגברת השקיפות בתהליכי קבלת החלטות.

כדי לקדם נורמות אלה תפעל מפלגת העבודה לחוקק או לתקן את החוקים הבאים:

הצעת חוק גילוי עניינים של נבחרי ציבור

מפלגת העבודה תקדם חקיקה אשר תטיל על נבחרי הציבור חובה להגיש תצהיר המפרט את כלל הזיקות שיש בהן כדי להעמידו במצב של חשש לניגוד עניינים.

חשיפת הצהרות הון של נבחרי ציבור

ישראל נבחרה ציבור מוסרים הצהרות הון למבקר המדינה, אך זו נותרת חסויה. בחלק מהמדינות הדמוקרטיות נהוג שהצהרות ההון מפורסמות לציבור – כדי שזה יוכל לעקוב אחרי שינויים מהותיים בנכסיו של נבחר הציבור ולתהות על מקורן. מפלגת העבודה תקדם חקיקה שתחייב חשיפה לציבור הרחב של הצהרות ההון של שרים וחברי כנסת.¹

הרחקת עבריינים ממשרות ציבוריות

כדי להרחיק את העבריינים מהציבוריות הישראלית תקדם מפלגת העבודה את תיקון חוק המפלגות – ולפיו חי שהורשע בעבירה שיש עימה או באופיה קלון או עבירה מתחום טוהר המידות, לא יוכל לייצג מפלגה, להיבחר בהליך בחירות פנימי או חיצוני, או לכהן בתפקיד פנימי או חיצוני במפלגה או במוסד של המפלגה, ובכלל זאת במועצת סניף או מחוז, אלא אם חלפו לפחות 7 שנים ממועד סיום ריצוי העונש, או 12 שנה ממועד ההרשעה, לפי המאוחר מבין השניים.²

שקיפות ממשלתית

חוק חופש המידע נחקק בשנת 1998, ונתלו בו תקוות שיביא ל"מהפכת שקיפות" במערכת היחסים שבין הרשויות הציבוריות לאזרח. קרוב ל-15 שנים מאוחר יותר, תקווה זו נכזבה. מנגנונים בירוקרטיים ופטורים מהותיים שהוכנסו לחוק במטרה למנוע ניצולו לרעה, מנוצלים על-ידי רשויות ציבוריות כדי לעקרו מתוכן. החוק לא הוכיח עצמו ככלי שימושי לאזרח או לארגונים לשינוי חברתי, ועל כן תדירות השימוש בו היא מן הנמוכות במערב. מבקשי מידע נתונים לחסדיהם של ממונים ברשויות ללא כל ערכאת ערעור, זולת בית המשפט המנהלי שפניה אליו כרוכה בהוצאת נכבדות. מפלגת העבודה תתקן את החוק כדי לתת מענה לפגמים שנתגלו במשך שנות הפעלתו של החוק במטרה לקדם באופן משמעותי את "מהפכת השקיפות".

הגנה על חושפי שחיתויות

מוצע להקים מנגנון שתכליתו מעקב אחר כיבוד צווי נציב תלונות הציבור שהוצאו על פי הוראות סעיף 45 לחוק מבקר המדינה, וזאת כדי להגביר את ההרתעה מפני אי קיום הצווים ולהבטיח את ההגנה על העובדים החושפים שחיתויות, שצווים אלה נועדו להעניק.³

חיזוק ותגבור מערכת האכיפה

כדי לחזק את שלטון החוק ולהיאבק ביעילות בשחיתות הציבורית תפעל מפלגת העבודה לחיזוקה של מערכת האכיפה באמצעות הוספת תקנים של שופטים והקמת בתי משפט נוספים וכן תגדיל בתכנית רב-שנתית את מספר השוטרים בכ-4,685 באופן שיתאים לאתגרים הניצבים בפני המשטרה, ובכלל זה חיזוק המשטרה הכלכלית.

¹ בהתאם להצעת חוק גילוי עניינים של נבחרי ציבור, התשס"ט – 2009 אשר הונחה על שולחן הכנסת ה-18 ע"י ח"כ שלי יחימוביץ' וח"כ אופיר פינס

² מפלגת העבודה שינתה את חוקת המפלגה ויישמה על עצמה את השינוי המוצע לניל בוועידת המפלגה, אשר נערכה ב-30.10.12

³ בהמשך להצעת חוק מבקר המדינה (תיקון-הגנה על חושפי שחיתויות), התשס"ח – 2008, אשר הונחה על שולחן הכנסת ה-17, ע"י ח"כ שלי יחימוביץ', ח"כ אריה אלרד וח"כ עמירה דותן

חיזוק וביצור מערכת המשפט

בשנים האחרונות, וביתר שאת בעת כהונתן של שתי הממשלות האחרונות, ניצבת מערכת המשפט בפני התקפות חסרות רסן מצד פוליטיקאים. כל רצונם של המתקיפים הוא לערער את יציבותה, לפגוע באי-תלותה ובאיכותה ולהקטין את אמון הציבור במערכת שהיא אחת מהטובות שבעולם המערבי. ראשי ממשלה, שרי משפטים, חברי ממשלה וחברי כנסת העלו בזו אחר זו הצעות לריסוק עקרון-העל של הפרדת הרשויות בדמוקרטיה הישראלית, ולצערנו הרב בחלקן הם אף הצליחו. מפלגת העבודה רואה ברשות השופטת רשות מקצועית, עצמאית ובלתי תלויה. מפלגת העבודה תגן על מעמד העצמאי והבלתי תלוי של מוסדות החוק והמשפט בישראל, ובכללם בתי המשפט, היועץ המשפטי לממשלה, פרקליטות המדינה ומבקר המדינה. מפלגת העבודה רואה בבית המשפט העליון את המוסד השיפוטי העליון במדינת ישראל, האמון על שמירתם של ערכי הצדק, השוויון, החירות וזכויות האדם והאזרח של תושבי ישראל. מפלגת העבודה תפעל לביצור מעמדו המוסדי של בית המשפט העליון ולשמירה על חוסנו. מפלגת העבודה רואה באמון הציבור במערכת המשפט ערך דמוקרטי ואזרחי מן המעלה הראשונה, ותפעל על מנת לשמרו.

לשם כך תפעל מפלגת העבודה באופנים הבאים:

קידום חקיקה המעגנת את שיטת הסניוריטי למינוי נשיא לבית המשפט העליון ובכך מנטרלת השפעות פוליטיות על מינוי נשיא לבית המשפט העליון

תיקון החוק כך שנשיא בית המשפט העליון יהיה גם מנהל מערכת בתי המשפט, דבר המביא לניתוק התלות הארגונית בין מערכת המשפט לשר המשפטים

אתיקה ודמוקרטיה

יש לזכור כי ככל שהשפעתן של המערכות החוץ-משפטיות נחלשת- ולצערנו היא נחלשת מאוד בישראל - כך מתחזקת השחיתות הציבורית.

לשם כך תפעל מפלגת העבודה לחיזוקם ולעצמאותם של כלי התקשורת ושל העיתונאים. מפלגת העבודה רואה בדאגה את התערבותו של ראש הממשלה בעצמאות רשות השידור ובניסיון הנואל להשפיע על תכניה הציבוריים לטובתו האישית, ואף את התערבותו בכלי תקשורת פרטיים הכפופים לרגולטור כמו ערוץ 10. במהלך כהונתה של הכנסת ה-18 קידמו חברי כנסת מטעם "הליכוד" חוקים אנטי-דמוקרטיים. מפלגת העבודה תפעל לביטול החוקים הפוגעים בדמוקרטיה ובמערכת המשפט אשר נכנסו לספר החוקים בכנסת האחרונה.

הון + שלטון
= עולם תחתון